



I.

Amerikansk Imperialisme.

A. P.-St.

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/nto/nto_3rk-PDF/nto_3rk_0007_84926.pdf

pdf genereret den : 25-1-2006

Miscellanea.

I.

Amerikansk Imperialisme.

Den spansk-amerikanske Krig er, efter Manges Mening, ikke blot sidste Aars, men lange Tidens vigtigste Verdensbegivenhed. Dens Betydning ligger navnlig i det Fremtidsvue, den aabner for os. Talrige amerikanske Penne have i de sidste Maaneder søgt at forklare dette. Exempelvis henlede vi Opmærksomhed paa en Artikel i »Political Science Quarterly«, December 1898, af F. H. Giddings, den bekendte Professor i Sociologi ved Columbia Universitetet. Hans Artikel har det Formaal at vise, at den moralske Modstand, adskillige konservative politiske Tænkere i Amerika i sin Tid rejste mod Krigen, var uberettiget, om den end skyldtes en ærlig Overbevisning og støttedes af Grunde, der fortjente Overvejelse, — og at den Modstand, de samme Tænkere nu gøre mod en amerikansk »Imperialisme«, er ligesaa uberettiget og vil vise sig at være lige saa unyttig som en moralsk Opposition imod den Vind, der blæser, vilde være. Efter Prof. Giddings Mening, der vistnok i Øjeblikket maa siges at være den almindelige i Amerika, var Krigen med Spanien saa uundgaaelig som en Naturbegivenhed, — og om de

Miscellanea.

I.

Amerikansk Imperialisme.

Den spansk-amerikanske Krig er, efter Manges Mening, ikke blot sidste Aars, men lange Tidens vigtigste Verdensbegivenhed. Dens Betydning ligger navnlig i det Fremtidsvue, den aabner for os. Talrige amerikanske Penne have i de sidste Maaneder søgt at forklare dette. Exempelvis henlede vi Opmærksomhed paa en Artikel i »Political Science Quarterly«, December 1898, af F. H. Giddings, den bekendte Professor i Sociologi ved Columbia Universitetet. Hans Artikel har det Formaal at vise, at den moralske Modstand, adskillige konservative politiske Tænkere i Amerika i sin Tid rejste mod Krigen, var uberettiget, om den end skyldtes en ærlig Overbevisning og støttedes af Grunde, der fortjente Overvejelse, — og at den Modstand, de samme Tænkere nu gøre mod en amerikansk »Imperialisme«, er ligesaa uberettiget og vil vise sig at være lige saa unyttig som en moralsk Opposition imod den Vind, der blæser, vilde være. Efter Prof. Giddings Mening, der vistnok i Øjeblikket maa siges at være den almindelige i Amerika, var Krigen med Spanien saa uundgaaelig som en Naturbegivenhed, — og om de

Forenede Staters »territoriale Expansion« siger han, at man kan stole paa den lige saa sikkert som man stoler paa, at Foraar følger efter Vinter.

Hvorfor mene vi, spørger Prof. G., at Krigen med Spanien var uundgaaelig? Tildels — siger han — have selve de Mænd, der hæftigst have erklæret, at Krigen »ikke burde have fundet Sted«, givet Svar. I alt Fald have de anført adskilligt, der netop taler for, at Krigen ikke kunde være undgaaet. De have henvist til, at der i visse amerikanske Kredse raader en Slagsbroderaand. For disse Kredse begyndte det fredelige Arbejde at blive kedeligt. Der trængtes til »excitement«. Amerika »maatte have en Fjende«; ellers vilde Amerikanerne let synke hen i umandig Blødagtighed, blive til blodløse Bogorme, uskikkede for den praktiske Politiks alvorlige Gerning. Journalisterne havde nu desuden i den Grad udpint Skandalernes Mark, at det ikke mere tilstrækkeligt betalte sig at dyrke den; de maatte se at finde noget nyt Sensationelt, — og hvad vilde da betale sig bedre end Nyheder fra en Krigsskueplads? — Men — bemærker Prof. G. — de Mænd, der paa en saadan Maade skildre store Kredse af den amerikanske Befolkning, overse, at de gøre sig latterlige ved et Ræsonnement som dette: hvis Befolkningen havde været anderledes, end den er, vilde Begivenhederne have udviklet sig anderledes, end de faktisk udviklede sig.

Hine Modstandere af Krigen og af Amerikas territoriale Expansion anføre — fortsætter Prof. G. — andre Fakta, som, hvis de ere Fakta, netop maa føre til en saadan Expansion. De skildre den amerikanske Nation som en Samling Folk, der gaa paa Jagt efter Stillinger, der uden at kræve stort Arbejde kaste godt af sig. Vi Amerikanere ere, siger man, blevne

trætte af at saa og at høste, af den legitime Handel og det respektable Haandværk. Vi maa have noget bedre end det hæderlige Arbejde i vort Ansigts Sved. Vi maa se at kapre nyt Land, der kan exploiteres. Ingen har en saa levende Forestilling om den forfærdelige Hurtighed, med hvilken Verden skrumper sammen, som disse Spekulant-Hajer. Og det er dem, der beherske den amerikanske Politik. Naar Tiderne begynde at blive flove, gøre de deres Yderste for at skaffe deres Energi et nyt Afløb. Det var dem, der agiterede for Annekteringen af Hawaii; det var dem, der pustede til Oprøret paa Cuba; de havde en Finger med i Venezuela-Spørgsmaalet; de haabede, at det skulde lykkes os at faa England puffet bort fra nogle af dets Kolonier; de havde nok ogsaa Planer om at faa bygget — paa offentlig Bekostning — en Jernbane fra Klondyke til Ildlandet, som en Anticipation af vor Annektering af Sydamerika Og saa: hine filosofiske Iagttagere, der fortælle os, at vor Regering og vor Politik staa under saadanne Banditters Indflydelse, mene eller erklære at mene: at Amerikas territoriale Expansion kan undgaas, naar man forklarer Banditterne, at en Kolonialpolitik vilde være usund for vore republikanske Institutioner, at den vilde være skadelig for det amerikanske Samfunds Tarvelighed, og at den vilde føre os ned i det Skyggerige, hvor Karthagos og Romerrigets Aander svæve omkring!

Alt dette, udbryder Prof. G., vilde være »highly amusing«, hvis det ikke var — saa nær Sandheden! Thi disse Skildringer af det amerikanske Folk ere i Virkeligheden snarere Karikaturer end nederdrægtige Opdigtelser. Trods Forvridningerne kan Sandheden skimtes igennem. Sandheden, der ligger bagved Karikaturen, er simpelthen denne: I

den amerikanske Befolkning er der opsamlet en uhyre Mængde af sydende Energi. Hvad Amerikanerne alt have udrettet for Menneskehedens Vel, er umaadeligt, og dog er det maaske kun en ringe Del af, hvad der er forbeholdt Fremtiden. Ingen Fantasi er i Stand til at udmale, hvad denne overstrømmende Energi endnu kan udrette for Menneskehedens, hvis den faar Lov til at kaste sig over nye Foretagender. Men stopper man ved en forfejlet Politik op for dens fri Afløb, er det muligt, at den drives ind i anarkistiske eller socialistiske Afløbsrender, hvorved den kan afstedkomme uberegnelig Skade. Tilvisse er det amerikanske Folks Moral ikke pletfri, og Fornuft og vidtskuende Visdom ere ikke eneherkende Dyder i Amerika. Folket er tværtimod en heterogen og spredt Mængde. Den Frihed, Millioner af Mennesker fandt i Amerika, slog ofte over i Tøjlesløshed. Til Amerika kom Millioner af Mennesker med meget tvivlsomme Egenskaber. Amerikanerne ere et ungt Folk, hvis Lidenskaber endnu ikke ere helt beherskede. Det maa ikke glemmes, at Amerikanerne for en stor Del nedstamme fra dristige Eventyrer, og den oprindelige Smag for vovelige Foretagender har ikke haft Tid endnu til helt at dø bort. Det er ikke sandt, at Amerikanerne ere en Bande Banditter og Slagsbrødre. Men det er sandt, at de ere modige, og at de grundigt foragte Fejhed og Svaghed. Svinder Lejligheden til Eventyr og dristige Foretagender bort, blive de urolige, og en krigersk Aand kan let slaa ud i lys Flamme, naar en Udæskelse menes at være til Stede, og det ellers fredelige Folk kan saa forvandle sig til en stor og modig Hær. De samme Impulser have, overførte paa det fredelige Arbejde, fremkaldt den amerikanske Handelsaand. Forkær-

lighed for Risiko og for det store Ansvar udmærker de amerikanske industrielle og kommercielle Foretagender i en Grad, hvorom den gamle Verden ikke har nogen Anelse. Den helt sikre Smaahandel er ikke noget for Amerikanerne. Om dette er godt eller ikke godt, skal ikke her undersøges; vi spørge her kun om, hvilke Forhold og Kræfter faktisk lede amerikansk Politik. Og faktisk er det, at i de østlige Stater, med mindre Hurtighed ogsaa i de vestlige, overlades Smaabedrifterne, Detailforretningerne og den lille helt sikre Industri til den indvandrede Befolkning af canadisk, tysk og italiensk Herkomst. Det er statistisk blevet bevist, at i Ny-England er den tidligere Fabrik-Befolkning af amerikansk Fødsel ikke bleven fortrængt af Irlænderne, Canadierne og Polakkerne, men at den frivilligt har forladt Fabrikerne for at kaste sig ind i mere indbringende Foretagender, hvor der var Plads for større personligt Initiativ, og hvor Risiko'en navnlig var meget større. Ingen anden Nation i Verden har med saa store Bekostninger og i et saadant Omfang som den amerikanske eksperimenteret med ny mekaniske Opfindelser. Intet andet Folk har, naar Talen var om Jernbaneanlæg, løbet saa uhyre en Risiko, og med saa liden Hjælp fra Skatteyderne. Intet andet Folk har været saa parat til at rive gamle og ny Byer ned for at bygge dem op i større Stil; ti Aars gamle, ret anselige Huse har man revet ned for at erstatte dem med de moderne »sky-scrapers«. Den størst mulige industrielle Risiko løb man altid gerne. Og det amerikanske Aristokrati talte baade i ældre og nyere Tider netop overvejende de Familier, hvis Formue store, dristige, eventyrlige Foretagender havde grundlagt. Alligevel holdes den amerikanske Forkærlighed for Eventyr, Kamp og Risiko beun-

dringsværdigt indenfor visse Grænser. Den herskende puritanske Aand i Moral og Religion er det, som holder igen. Hvor stærkt Amerikaneren end foragter den frygtsomme Mand og beundrer den personlige Heroisme, saa styrter han sig dog ikke ind i Krig eller ud i vovelige Spekulationer, medmindre han kan byde sin puritanske Samvittighed antagelige Undskyldninger. Der skyder hvert Aar en hel Del Spekulanter og Gründere op, hvem der ubetinget burde anvises Ophold i en Straffeanstalt; men Folkets store Mængde afskyr Uhæderlighed, og der er maaske ikke noget Land, hvor Handelskrediten har en saa god personlig Grundvold at hvile paa som i Amerika.

Lad os nu se, skriver Prof. G., hvorledes det ovenfor Anførte finder Anvendelse paa Begivenhederne sidste Sommer. Skulle vi tro, at et Folk, der var aldeles uskikket til Krig, og helt igennem uvilligt til at inklade sig paa militære Foretagender, pludselig forvandles til en militaristisk Nation blot ved Efterretningen om, at et Krigsskib var blevet ødelagt i Havannas Havn, og ved nogle Journalisters hidsige Hævnskrig? Skulle vi tro, at et Folk, der var fuldstændig vel tilfreds med sit nuværende Territorium og kommercielle Forhold, blot ved Efterretningen om et Par heldige Søtræfninger blev omdannet til en Nation, der attraar et Verdensherredømme? Nej, kun den, der ikke kender Amerikanernes sande Karakter, og som desuden overser talrige Begivenheder før den spanske Krig, kan besvare hine Spørgsmaal bekræftende. Krigersk Aand fandtes, længe før »Maine» sprang i Luften, og Ønsker om et Verdensherredømme havde oftere ytret sig. Mere end en Gang i de sidste femogtyve Aar have Amerikanerne været i en saadan Sindsforfatning, at en

Krig vilde være udbrudt, hvis noget Mere var stødt til (Valparaiso-Konflikten, det canadiske Fiskerispørgsmaal, Venezuela-Spørgsmaalet o. s. v.). I 1898 stødte nu dette Mere til. Forholdene paa Cuba gav Amerikanerne for første Gang siden Borgerkrigen en passende Undskyldning, naar de vilde slaas. Ingen Amerikaner var uvidende om, at Tilstandene paa Cuba vare forfærdelige, at Regeringen der var uduelig og slet og at Befolkningen der behandledes umenneskeligt. De Følelser af Medlidenhed og af Vrede, som i sin Tid havde ført til Borgerkrigens Udbrud, havde den cubanske Befolknings Lidelser atter vakt. Fremfor nogen insisterede den religiøse Presse paa, at det var Amerikas Pligt at intervenere. Saaledes forefandtes nu denne ejendommelige Sammensmelten af Medfølelsens og Overbevisningens moralske Kræfter med den nedarvede Lyst til farefulde Foretagender, der maa være til Stede, hvis det amerikanske Folk skal indlade sig paa Krig, men som, naar den er til Stede, ogsaa temmeligt sikkert vil føre til Krig.

— — I sin Afhandlings andet Afsnit skildrer Giddings — optimistisk og fantasifuldt — de gode Resultater, Krigen sandsynligvis vil føre med sig.

Først omtaler han den Kamp, Nationaløkonomer og oplyste Forretningsmænd i de Forenede Stater i omtrent en Menneskealder have ført for at faa det amerikanske Møntvæsen reformeret, saaledes at det kommer til at stemme med de evropæiske Guldfodslandes. Lige siden Borgerkrigen have de maattet kæmpe med de i Amerika saa talrige Talsmænd for et forkvaklet Penge- og Bankvæsen. Under denne Kamp have de henvist til, hvor vigtigt et ordnet Pengevæsen under Nutidens internationale økonomiske Solidaritet er; — men derpaa have de stadigt faaet

til Svar: at Amerika er »stort nok til at have sit eget Møntsystem»: »what have we to do with abroad!« Prof. G. mener, at nu efter Krigen vil dette populære Argument ikke mere kunne benyttes: Amerikanerne have faaet at vide, og ville fremtidigt endnu mere faa at vide, at Amerika har noget at gøre med »abroad«.

Dernæst søger Forf. at forsvare den Anskuelse, at Krigen, der bragte Amerika ud i Verdenspolitiken, ogsaa vil have den økonomiske Følge, at de Forenede Stater ikke længere blive i Stand til at hævde en saa eksklusiv Beskyttelsestoldpolitik som hidtil.

Yderligere forfægter han den Opfattelse, at Besiddelsen af Filippinerne er en nødvendig Betingelse, hvis de Forenede Stater med Eftertryk, paa en for Evropa og Asien forstaaelig Maade vil værne om sine økonomiske Interesser i Østen.

Fremdeles insisterer han paa Nødvendigheden af, at de Forenede Stater vinder et udstrakt Herredømme over Troperne.

Overhovedet venter han sig store økonomiske Fordele af en territorial Expansion, — men han indrømmer samtidigt Muligheden af, at politiske Eventyrer kunne komme til at spille en stor Rolle, at Korruption og Skandalerne kunne gøre sig gældende i endnu større Grad end hidtil. Han indrømmer Muligheden, men ikke Sandsynligheden heraf, idet han tværtimod tror, at det store Ansvar, Amerika vil komme til at føle, naar det kommer ind i den store Politik, vil højne Moralen.

Med følgende Slutningsbetragtning ender han sin Artikel:

»Republikanske Institutioner kunne gaa til Grunde formedelst Korruptionen i Landet selv, eller fordi de tilintetgøres af en ydre Magt. Denne sidste Fare

har aldrig virkeligt eksisteret for Amerika; thi i det Aarhundrede, i hvilket de Forenede Stater politisk have virket, er Verdenspolitiken bleven bestemt af en Magt, som, trods vor Ulydighed og stridige Aand i svundne Dage, altid har betragtet os med en vis Moderstolthed, og som altid har villet os det godt. Vor Skæbne vilde maaske være bleven en helt anden, var Verdenspolitiken i disse hundrede Aar bleven behersket af et Rige af den napoleonske Type. Men have vi nogen Sikkerhed for, at den Tid er uigenkaldelig forbi, da politisk Absolutisme raadede i internationale Forhold? Saa trygt have vi levet i vor vestlige Afsondrethed, at vi næsten helt have ophørt at forestille os Absolutismen som en levende Magt; vi have vænnet os til at betragte den som en enkelt Fortids-Levning, ligesaa afmægtig og ligesaa malerisk som en gammel Borgruin. Paa en ublid Maade ville vi maaske blive revne ud af denne Forestilling. Der er dem, der have begyndt at ane, at Jordens frihedselskende, engelsk-talende Folk har en stor Medbejler, nemlig den gigantiske Nation, hvis politiske Organisation fremdeles er absolut autokratisk, og hvis Millioner af Individuer for Størstedelen udgøre en overtroisk, uvidende Masse, der lydigt, uden at spørge, bøjer sig for Autoriteten. Stadigt udvider dette Folk sig, stadigt faar det et stærkere Hold i Øst-Asien, og dets Formaal er aabenbart at faa Magt over i det Mindste en stor Del af Kina. Kan Nogen tænke paa Dannelsen af et russisk-kinesisk Rige uden at opfyldes af Frygt for, hvorledes det skal gaa med de Ting, som vi ere vante til at betragte som Civilisationens Væsensmærker? Sikkert synes det at være, at der forestaar en gigantisk Kamp mellem hint Rige og den Magt, hvor vi have hentet vor Civilisation og vore Institutioner,

og som nu er vor sandeste Ven og stærkeste Forbundsfølge. Stort set, staar Menneskeheden herefter overfor dette ene Spørgsmaal: Skal Verdenspolitiken beherskes af engelsk-talende Folk i en engelsk Civilisations Interesse, med Frihed og Selvstyre som øverste Principer; eller skal den beherskes af den russisk-kinesiske Sammenslutning med de stikmodsatte Principer? Lad os ikke bedrage os selv med det Haab, at vi trygt kunne holde os borte fra dette Sammenstød. Hvis vi ville følge en saa selvsk og kortsynet Politik, er Sandsynligheden den, at baade Storbritannien og Amerika ville faa lukket for deres Handel, at de ville synke ned til Magter af anden Rang, ja at de ville blive nødte til i hele deres Politik at rette sig efter en Magt, der vil beherske de internationale Forhold ligesaa hensynsløst, som Napoleon og Cæsar gjorde det. Hvis, derimod, vi kaste os ind i Kampen i Forbund med Storbritannien, behøve vi ikke at frygte, at en ny Middelalders tusindaarige Nat vil sænke sig over den vestlige Verden.

Vi have nu en Lejlighed til at afgøre mer end en Nations Skæbne. I Aaret 451 kæmpedes paa den catalauniske Slette den blodigste Kamp, som Kristenheden kender. En Hær paa 700,000 Hunner fra Centralasien, der syntes i Færd med at bemægtige sig Evropa, og som truede med for evig Tid at tilintetgøre den latinske Civilisation og den kristne Tro, stødte her paa Aetius's og Theodoriks forenede Hære, og det blev en Kamp til Døden. Sagnhistorien beretter, at 160,000 Krigere efterlodes døde paa Valpladsen. Levningerne af Attilas Horder veg tilbage til Italien, tilsidst til deres asiatiske Hjem. — Den 1. Maj i det Aar, der nu er udrundet, udkæmpedes paa den anden Side af Jordkloden, under en tropisk

Himmel, i Manila-Bugten maaske det mindst blodige betydningsfulde Slag, som Kristenheden kender. Uden Blodtab overvandt en amerikansk Flaade den spanske Stillehavsflaade. Var det det Hele? Sejren paa de catalauniske Sletter drev de asiatiske Barbarer tilbage fra deres Marche vestpaa. Standsede Admiral Dewey dem i deres Marche østpaa? De Forenede Stater ville svare herpaa.*

A. P.-St.
